

CLAUDE-HENRI DE SAINT-SIMON, SAINT-SIMONİZM VE TOPLUMSAL DEĞİŞİM: ASKERİ TOPLUMDAN SANAYİ TOPLUMUNA GEÇİŞ

Fazilet Ahu ÖZMEN AKALIN*

Öz

Sosyoloji disiplininin kurucu isimlerinden biri olarak kabul edilen Claude-Henri de Saint-Simon, yaşadığı dönemin toplumsal, ekonomik ve siyasi düzeni ekseninde, toplumsal değişim ile ilgili önemli görüşlerde bulunmuş; toplumsal evrimi askeri toplumsal yapı ve sanayi toplumsal yapıyı karşılaştırarak analiz etmeye çalışmıştır. Bir toplumun değişimini ve gelişimini sanayileşmesine bağlayan Saint-Simon, sanayinin bir toplumun evrimleşmesinde son derece önemli bir faktör olduğunu; askeri toplumsal yapıda var olan ordu kurumunun ve beraberinde gelişen askeri zihniyetin de sanayi toplumunda değişerek, sanayiye uyum sağlayan bir hale dönüştüğünü sosyolojik analizlerinde açıklamaya çalışmıştır. Saint-Simon'un sosyolojik yaklaşımları, Saint-Simonizm Ekolü'nün kurulmasıyla etkilerini sürdürmüş, söz konusu bu Ekolün varlığını uzun bir süre Saint-Simoncular olarak adlandırılan düşünürler ve devlet adamları devam ettirmişlerdir. Bu çalışmada, literatür taramasından yola çıkarak ele edilen bilgiler, özellikle birincil kaynaklarda gözlemlenen bulgular ışığında, Saint-Simon'un toplumsal değişim ve evrim ile ilgili görüşlerine orduya ve sanayiye aştığı rol ve önem ekseninde değinilecek ve ölümü ile birlikte gelişen Saint-Simonizm Ekolünün savunduğu ve geliştirdiği savaş stratejileri ile birlikte gerek toplumsal düzene gerek ise toplumsal değişime sunduğu katkılar tartışılacaktır. Çalışmanın bir taraftan toplumsal değişim alanına katkı sağlayacağı, diğer taraftan ise, ilgili okuyucuların Fransız Sosyoloji Ekolünün tarihsel özelliklerini daha yakından tanımalarında önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Değişim Sosyolojisi, Sosyal Değişim, Henri de Saint-Simon, Ordu, Asker, Savaş, Sanayi

CLAUDE-HENRI DE SAINT-SIMON, SAINT-SIMONISM AND SOCIAL CHANGE: FROM MILITARY SOCIETY TO INDUSTRIAL SOCIETY

Abstract

Considered as one of the founding figures of the discipline of sociology, Claude-Henri de Saint-Simon, during his academic life, developed important ideas about social change. He tried to analyze the social evolution by comparing the military social structure and the industrial social structure. Relating the

* Dr. Öğr. Üyesi, Yeditepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, ahuzozmen@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9382-3393>.

transformation and development of a society to its level and process of industrialization, Saint-Simon also included, in his sociological analysis, the role of the army which is considered, in his ideas, as one of the most influential institution in the social order. The sociological analysis and research of Saint-Simon continued to be influential with the foundation of the School called Saint-Simonism. The thinkers and statesmen who are called as Saint-Simonist played an important role in the existence and extension of this School for a long time. In this study, in the light of the literature review, especially within the scope of the findings observed in primary sources, the ideas of Saint-Simon will be studied within the frame of the role and importance he introduced with regard to the army and industry. Then, after defining war strategies developed by Saint-Simonists, the impacts of these strategies on the social order and social change will be analyzed and discussed. It is thought that on the one hand, the study will contribute to the field of social change, on the other hand, it will help those interested in obtaining more detailed knowledge about the historical characteristics of French Sociological School.

Keywords: *Sociology of Change, Social Change, Henri de Saint-Simon, Army, Soldier, War, Industry*

Giriş

Sosyoloji sadece toplumu anlamak için değil, aynı zamanda toplumun gelişimini etkileyen tüm olayları, faktörleri, kurumları, eylemleri anlamak, yorumlamak ve eleştirmek için başvurulan çok değerli ve kuruluşu eskiye dayanan bir sosyal bilimdir. Sosyologların genelde geleneksel/modern, ya da premodern/modern olarak ikiye ayırdıkları toplumsal yapıları anlamak ve yorumlamak için, sosyoloji disiplininin kuruluş zamanından itibaren ortaya koyduğu kuramları, kavramları kavramak ve analiz etmek büyük bir önem arz etmektedir. Sosyolojinin, sosyoloji kavramının kurucusu olarak bilinen Auguste Comte, yaptığı çalışmalar ve analizlerde, toplumsal evrim gerçeği ekseninde, özellikle modern toplumu anlamaya ve anlatmaya çalışmıştır. Gerçekleştirdiği çalışmalar hiç kuşkusuz, sosyolojinin ana damarını oluştursa da, kendisinden önce ya da sonra gelen sosyologların da, gerek Comte'un sunduğu bilgiler ve kuramlar çerçevesinde, gerek ise kendi kuramlarını ortaya koyarak, sosyolojinin gelişmesine, pozitif ve evrensel bir sosyal bilim dalı haline gelmesine aracı olmuşlardır.

Auguste Comte'dan önceki jenerasyona ait, hatta Comte'un da kendisinin sekreterliğini yapmış olduğu düşünür ve sosyal bilimci Claude Henri de Saint-Simon, fikirleri, görüşleri, toplumsal yapı ve kurumlar ile ilgili yaptığı araştırmalar ve sunduğu kuramsal yaklaşımlarla, toplum biliminin temelini atmış ve sosyolojinin Comte'dan önceki kurucusu olarak da sosyal bilimcilerin büyük bir kesimi tarafından kabul edilmiştir (Pickering, 1993; Lukes, 1969: 27-34). Cemil Meriç'e göre de içinde bulunduğumuz çağ Saint-Simon'la başlamaktadır. Meriç, Saint-Simon'u hem endüstri devriminin hem de sosyalizmin ideoloğu, Comte'un da Durkheim'ın da, Marx'ın da hocası olarak tanımlamaktadır. Saint-Simon, Meriç'in gözünde hem akıllı hem de yüreği ile çok büyük düşüncelere,

değişimlere adım atan, “kutupları ahenkleştiren adam” olarak yücelmiştir (Meriç,1996: 10).

Bu çalışmada, Fransız Sosyoloji Ekolünün ve hatta Sosyoloji disiplininin kurucusu olarak görülen Saint-Simon’un ve Saint-Simon’un Ekolü olarak kabul edilen Saint-Simonizm’in “toplumsal değişim ve evrim” ile ilişkili geliştirdikleri fikirler, ortaya koydukları kuramsal ve kavramsal yaklaşımlar eksininde incelenecektir. Pierre Musso’nun da makalesinde belirttiği üzere, Saint-Simon yaptığı analizler ve geliştirdiği fikirleri ile “sosyal değişim” teorisinin temelini atmış, toplumsal değişimin sanayileşme ile birlikte mümkün olabileceği fikrini geliştirmiştir (Musso: 2008). Saint-Simon’un toplumsal değişimi ele alırken, özellikle iki kurumsal yapıya dikkat çektiği görülmektedir: bu kurumlardan biri, ordu diğeri ise sanayidir. Her ne kadar Saint-Simon’un çalışmalarında direkt olarak “ordu”, “asker”, “askeri düzen” kavramları üzerine yoğunlaşmadığı görülse de yaşadığı dönem itibariyle çalışmalarında bu kavramlara öncelik ve önem verdiği, toplumsal evrimi açıklamak için bu kurumların sosyolojik ve politik birer analizini yaptığı dikkat çekmektedir.

Bu noktada, şu bilgiyi paylaşmanın faydalı olacağı düşünülebilir: her ne kadar Saint-Simon sosyolojik çalışmalarına toplumsal değişimi anlamak için başlamış olsa da aslında günümüzde gittikçe önemli alanlar haline gelmekte olan askeri ve savaş sosyolojilerine de bir giriş yapmıştır¹. Özellikle, Saint-Simon, ardından Auguste Comte ve son olarak da Emile Durkheim’in bu konuları sosyolojik bir bakış açısıyla ele almış olmaları, asker, ordu ve savaş meselelerinin Fransız sosyolojisinde tarihsel bir yeri olduğunu ve bu alanların araştırmasının 19.yüzyıla kadar dayandığını göstermektedir (Meriç, 1996; Portere, 2001).

Saint-Simon, yaşadığı dönem içerisinde, toplumu anlayabilmek ve akademik çevresine anlatabilmek için, birtakım kavramlar icat emiş ve bu kavramları kuramsallaştırarak sosyolojik düşüncesini oluşturmuştur. Saint-Simon’a göre, dönemin toplumları birbirinden farklı iki toplumsal yapı ve kültürün çakışmasıyla gelişmiştir: biri askeri toplum, diğeri ise, sanayi toplumdur. Bu iki toplumun birer “zihniyeti” olduğunu ifade eden Saint-Simon, askeri toplumun askeri zihniyet ile yönetildiğini, sanayi toplumunun ise, sanayi zihniyetinin getirdiği yenilikçilik ile yönetildiğini savunmaktadır. Hatta bu iki zihniyet yapısı, Saint-Simon’un düşünce felsefesinin tarihsel özelliğini oluşturmaktadır. Saint-Simon’un geliştirdiği bu tarihsel sosyoloji, bu iki toplumsal yapının oluşumu, gelişimi ve birbirine zıtlığı ile şekillenmiştir (Collinet, 1961: 38).

¹ Askeri sosyoloji alanının doğuşu hakkında kısa bir bilgi vermek gerekirse, bu alanın 2. Dünya savaşın esnasında ABD’de askerlerin psikolojik durumunu incelemek için ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Lakin, sosyologların birçoğu bu disiplinin daha eskiye dayandığını, hatta kurucuları arasında Auguste Comte, Emile Durkheim gibi sosyologların olduğunu savunmaktadırlar. Bu çalışmada da inceleneceği gibi, asker ve toplum ilişkisi, ordunun siyaset ve toplum ile bağlantısının analizi 19.yüzyılın başlarına kadar dayanmaktadır. Saint-Simon askeri sosyoloji alanında temel fikirleri sunan ve bu alan ile ilgili ampirik çalışma yapmış sosyologlar arasında yer almaktadır.

Çalışmanın araştırma sorunsalı şu şekildedir: sosyolojik düşüncenin ilk bilim insanı olarak tanımlanan Saint-Simon ve devamında Saint-Simon Ekolünün kurucuları olarak kabul edilen Saint-Simoncuların, toplumsal değişimi hangi faktörler ekseninde açıklamaya, bir toplumun ilerlemesinde hangi kurumların ve bu kurumlara bağlı geliştirilen stratejilerin ne denli etkili olduğunu göstermeye çalışmaktır. Çalışma boyunca, yapılan araştırmalar ve elde edilen bilgiler ekseninde bu soruya (sorulara) cevap aranmaya çalışılacaktır.

Bu sorunsal çerçevesinde çalışmanın ortaya koyduğu temel hipotez şu şekildedir: Saint-Simon'un toplumsal değişimi dönemin koşulları altında mantığa dayalı bir şekilde açıklamaya; sanayileşmenin bir toplumun pozitivist evresi olduğunu göstermeye ve bu analizinde ordu kurumunun yerinin önemini vurgulamaya çalıştığıdır. Benzer şekilde Saint-Simoncular de, kurucu babalarının fikirlerini takip ederek, savaş durumlarında, bir ülkenin kendini hem geliştirerek hem de manevi olarak yücelterek, savaşlardan güçlü çıkabilmek için ne tür stratejiler geliştirmesi gerektiğini göstermeye çalışmışlar ve bu stratejileri kullanarak hem bilimsel hem teknolojik alanlarda bir toplumun daima ileriye gittiğini ispatlamaya çalışmışlardır. Haliyle, Saint-Simon'un toplumsal evrimi anlamak için geliştirdiği görüş ve kuramların askeri ve savaş sosyolojisine de katkı sağladığı düşüncesini savunmak yanlış olmayacaktır. Ortaya konulan bu hipotezler, çalışma boyunca tartışılacak ve geçerlikleri sorgulanacaktır.

Özellikle birincil kaynakların ve yer yer de ikincil kaynakların araştırıldığı ve bu kaynaklardan yararlanarak yazılı literatürden yola çıkarak yapılan bu çalışmada, Saint-Simon ve Saint-Simonizm ile ilgili Cemil Meriç'in yazmış olduğu kapsamlı kitap dışında, Türkçe kaynakların çok sınırlı olmasından dolayı, konu ile ilgili yabancı dillerde de yapılmış yayınlara ulaşılmıştır. Konu ile ilgili özellikle Fransızca dilinde yazılmış birçok kaynağa başvurulmuş; kitap ve makalelerden oluşan bu kaynaklar detaylı bir şekilde tarafımızca ele alınmış; Saint-Simon'un düşüncesinde özellikle vurguladığı noktalar deşifre edilmiş ve böylece çalışmanın iskeleti oluşturulmuştur.

Çalışmanın temel amacı doğrultusunda, Saint-Simon'un bilimsel hayatına ve geliştirdiği sosyolojik yaklaşıma kısaca değindikten sonra, ortaya koyduğu askeri toplum yapısı incelenecek; ardından, sanayi toplumuna aşladığı özellikler anlatılacak; son olarak ise, bu iki toplumsal yapının karşılaştırılması ile, Saint-Simonizm adı verilen bu Ekolün başlıca temsilcilerinin savaş politikaları ve askeri/savaş sosyolojisi ile ilgili görüşleri ve kuramları değerlendirilecektir.

1. CLAUDE HENRI DE SAINT-SIMON VE TEMEL SOSYOLOJİK KAVRAMLARI

1.1. Claude Henri de Saint Simon

Sosyoloji dünyasının ilk sosyoloğu olarak anılan Saint-Simon, kendi döneminden sonra gelen ve onlara ilham kaynağı olan diğer sosyologlar gibi,

toplumsal değişim üzerinde yoğunlaşmış ve ideal toplumu kurgulamaya çalışmıştır. Tam adıyla Claude-Henri de Saint-Simon, Fransa başta olmak üzere, Auguste Comte'dan önce sosyal bilimin öncülerinden biri olarak tanınmaktadır. Aristokrat bir ailede büyüyen Saint-Simon, Fransız Devriminin fikirlerini benimsemiş, hatta bu sayede giyotinden kurtulmuş ve hayatının büyük bir kısmını toplumsal yapının değişimi alanında araştırmalar yaparak geçirmiştir². Kendini bilime adamadan önce, farklı işlerle uğraşmış fakat kalkıştığı her işte hüsrana uğrayan Saint-Simon, sosyal bilime kazandırdığı çalışmalarını 1802-1816 yılları arasında gerçekleştirmiş ve bu yıllarda daha sonraları zamanında kendisinin asistanlığını yapmış olan Auguste Comte'a ilham olacak sosyolojik kuramlar ve fikirler üretmiştir³ (Porteret, 2001: 9-12; Lukes (çev.Sezal), 1984: 109; Meriç, 1996:14).

Sosyolog Pierre Ansart, Saint-Simon'un çalışmalarını gerçekleştirdiği ve gözlemlerini yaptığı dönemi ikiye ayırarak özetlemiştir: 1802-1815 yılları arasında yaptığı çalışmalarda daha çok insan üzerine yoğunlaşmış, insanı bilimsel bir perspektiften ele almaya çalışmıştır. 1816'dan itibaren ölüm yılı olan 1825'e kadar ise, toplumsal sorunları ele almaya çalışmış; devletin toplumların sorunlarının çözümünde önemli bir rolü olduğunu vurgulamış; özellikle 19. yüzyılda kendini gösteren sanayileşmenin modernleşmenin ve modern toplumların çok önemli bir faktörü olduğunu ve sanayileşmenin sosyalist fikirlerin oluşumu ve gelişiminde son derece önemli bir etken olduğunu başlıca çalışmalarında belirtmiştir⁴ (Ansart, 1970). Sosyalist kimliği ile anılmadan önce, toplumların değişimleri ile alakalı konulara değindiğinden ve bu konuların bilimsel bir araştırmasını yaptığından, Saint-Simon akademik çevre tarafından "toplum reformisti" olarak tanımlanmıştır. Fransız Devriminin yarattığı fikirlerin toplumu değiştirmek için yeterli olmadığını, hatta toplumda ciddi sorunlar yarattığını vurgulamış; içinde mutluluk ve refah olan yeni bir toplum inşa etmek gerektiğini ve bunun da sanayileşme ile mümkün olabileceğini savunmuştur (Lukes (Çev.Sezal), 1984: 112). Saint-Simon, sanayileşmenin bir toplumun evrimleşmesinde ve ilerlemesinde, toplumun bir arada tutulmasında en önemli adım olacağını vurgulamıştır (Musso, 2008). Haliyle sanayii ve sanayileşme süreci Saint-Simon'a göre bir toplumun değişiminde en önemli faktör olarak görülmektedir (Meriç, 1996: 52).

² Saint-Simon'un hayatı ile ilgili daha detaylı bilgi için, bkz. Cemil Meriç, *İlk Sosyolog, İlk Sosyalist*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996.

³ Saint-Simon'un 1805 yılında tüm malvarlığını tükettiği; uzun yıllar boyunca yokluk içinde yaşadktan sonra, Napolyon'un iktidarı kaybetmesiyle, durumunun düzelmeye başladığını; uzun yıllar ileride ünlü bir tarihçi olacak Augustin Thierry'nin yanında sekreter olarak çalıştığı ve 1817 yılında da Auguste Comte'un kendisinin sekreteri olarak çalışmaya başladığı belirtilmektedir (Lukes (Çev. Sezal), 1984: 110).

⁴ Bu yıllar Fransa'da Restorasyon yılları olarak geçmektedir. 1814-1815 yılları arasına Birinci Restorasyon Dönemi, 1815-1830 yılları arasına da İkinci Restorasyon dönemi denilmektedir. Lukas, Saint-Simon'un fikirlerinin bu dönemlerde önemli hale geldiğini söylemiştir (Lukes (Çev.Sezal), 1984: 111).

Saint-Simon, çalışmalarında sadece toplumsal evrime yer vermemiş, aynı zamanda din üzerine de yoğunlaşmış, dinin endüstriyel toplumlardaki evrimini ele almıştır. Saint-Simon, sanayileşmiş ve modern toplumlarda, dinin reforme olması gerektiği fikrini savunmuş; bu yeni düzende sevgiye, birliğe dayanan laik bir dini sistemin oluşması gerektiğini ifade etmiştir. Hatta, din konusunda, Karl Marx'ın Saint-Simon'dan etkilendiği düşüncesi bir çok yazar tarafından da vurgulanmaktadır (Maciver, 1922: 238-245; Gurvitch, 1960: 399-416, Musso, 2006:119-126). Öte yandan, sosyoloji tarihinde "Fransız Sosyalizminin Kurucusu" olarak da anılmakta, savunduğu sosyalist fikirlerin geliştirdiği toplumsal kuramda etkili olduğuna inanılmaktadır (Durkheim, 1958). İlk reformist ve sosyalist olarak anılan Saint-Simon'un, hem öne sürdüğü reformist düşünceler, hem de sosyalizm ile ilgili ortaya koyduğu görüş ve sunduğu yaklaşımlarla, Karl Marx'a da büyük ilham kaynağı olduğu söylenmektedir. Hatta kendi zamanında geliştirmiş olduğu fikirlerin, sonraki dönemlerde bir çok sosyalist düşünür tarafından da önemle vurgulandığı ifade edilmektedir (Meriç, 1996: 110-117). Bu noktada, Lukes Saint-Simon'un sahip olduğu fikirlerin derinliğine dikkat çekerek, sanayi toplumu ile ilgili geliştirdiği fikirlerin onu sadece sosyolojinin değil, aynı zamanda sosyalizmin kurucusu da yaptığını söylemektedir (Lukes (Çev.Sezal), 1984: 111).

Yaptığı çalışmalar o dönemde Avrupa'da büyük yankı uyandırmış ve "Saint-Simonizm" adıyla bir sosyoloji düşünce Ekolünün doğmasına vesile olmuştur. İlk önce bir tür insan bilimi yaparak başladığı sosyal bilim araştırmalarına, toplumu "anlamak" ile devam etmiş; sosyal bilimlere pozitivist bir yaklaşımla, pozitivistizmin temelini atan kişi olarak tarihe geçmiştir. Bu bağlamda, Auguste Comte'un fikir öncüsü olmuş ve sosyolojinin gelişmesinde önemli bir figür olmuştur (Pickering, 1993: 222; Meriç, 1996).

1.2. Saint-Simon ve Askeri Toplum Yapısı

Saint-Simon, toplumsal evrimi "askeri toplum" ve "sanayi (endüstriyel) toplum" karşılaştırması yaparak ele almaya çalışmıştır. Söz konusu toplumsal evrimi açıklayabilmek için, askeri toplumun genel yapısını, özellikle toplumun gelişimine engel olduğunu düşündüğü olumsuz özelliklerini ele almış ve sonuç olarak da ancak sanayiinin ve sanayileşmiş bir toplumsal yapının toplumları barışa, refaha ve huzura götürebileceğinin ispatını yapmaya çalışmıştır. Özellikle *L'Industrie* ve *Du Système Industriel* başlıklı kitaplarında bu konulara yer vermiş, zamanında asistanlığını ve sekreterliğini yapan Auguste Comte'un da görüşlerini alarak, daha iyi ve barışçıl bir toplum yaratmanın yollarını birlikte araştırmışlardır (Meriç, 1996: 78-82).

Öncelikle, Saint-Simon yukarıda adı geçen kitaplarda askeri toplumu tanımlamaya çalışmış; askeri toplumsal düzenin en önemli kurumu olan ordunun gerek sivil topluma, gerek ise devlete kattıklarına ve de aynı zamanda bu söz konusu kurumlara hem maddi hem de manevi olarak verdiği

zararlara değinmiştir. Saint-Simon'a göre, askeri toplum hem olumlu yönleri olan, hem de olumsuz yönleri olan bir toplumsal yapıdır. Fakat, insanlığın gelişimini anlamak ve anlatmak için askeri toplumsal yapıya değinmenin şart olduğunu ifade eden Saint-Simon, bu yapıya beraberinde salt bir eleştiri de getirmektedir: askeri toplum, bir taraftan icra ettiği temel faaliyet açısından, ki bu faaliyet savaş olarak tanımlanmaktadır; hem de sosyal ilişkilerde sebep olduğu çatışmalar açısından tehlike arz eden bir yapıyı oluşturmaktadır. Saint-Simon, savaşı şiddete ve insanlığın yok olmasına sebebiyet veren bir eylem ve toplumsal bir olay olarak gördüğünden, savaşların toplumları olumsuz yönde etkilediğini savunmaktadır (Saint-Simon,1966a: 37-40). Bu konuda, askeri toplumun savaşa sebep olması, kölelik ilişkisi geliştirmesi, toplumsal ahlak oluşturmaması, savaşma ihtiyacından dolayı insanı kötüleştirmesi, hükmetme ilişkisi barındırması gibi konularda vurguladığı noktalara kısaca değinmekte fayda olduğu düşünülmektedir.

Saint-Simon, askeri toplumsal yapının özelliklerini ele alırken, savaşların toplumlar ve devletler için neden bu kadar önemli olduğunu, savaşlardan neden vazgeçilemediğini, savaşların neden meşrulaştırıldığını açıklamaya çalışmıştır. Saint-Simon, özellikle cehaletin ve barbarlığın boy gösterdiği dönemlerde, iç ve dış savaşların toplumların normal halleri olduğunu; hatta hayatta kalmanın ve var olmanın ancak “savaşarak” mümkün olduğunu; ancak savaş vererek ülkelerin başka toprakları istila edebildiğini; bunun sonucunda da bu toprakların kaynaklarını kullanarak daha da zenginleştiklerini; haliyle savaşın bu uğurda en önemli araç olduğunu ve bu durumun da toplumların olağan ve normal hali olduğunu söylemektedir (Saint-Simon, 1966a: 20). Savaş toplumun geçim kaynağını temsil ettiğinden, meşrulaşan ve toplumların yaşam sebebi olan bir gerçek olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, Saint-Simon en büyük sanayinin savaş olduğunu ifade etmekte, tüm sanayinin savaşın emrinde olduğunu, üretmenin de tüketmenin de zenginleşmenin de fakirleşmenin de savaşlarda kazanılan galibiyetler ile bağlantılı olduğunu dile getirmektedir (Saint-Simon, 1966a: 37-39). Toplum ve devletlerin savaşa yüklediği bu anlam ve değerler, haliyle orduya büyük önem atfedilmesine ve askeri toplumsal zihniyetin dönemin toplumsal düzeninde baskın ve etkin hale gelmesine sebep olmuştur.

Saint-Simon'un, askeri toplumu tanımlarken özellikle ortaya koymaya çalıştığı fikrin, savaşın ve savaşma eyleminin yıkıcı, kötü, can yakan ve şiddetli tarafını göstermeye yönelik olmuştur. Saint-Simon'un, savaşın “kötü” tarafına değinirken, öncelikle nefret duygusunun hükmünden söz ettiği görülmektedir. Ona göre, “nefret” duygusu, bir ulusun bir başka ulusa saldırı sebebi olarak ortaya çıkmaktadır. Nefret, bu saldırma güdüsünü besleyen ve motive eden bir duygu olarak kendini belli etmektedir. Fakat nefret duygusunun sebep olduğu savaşma isteği aynı zamanda savaşan ve savaşta başarılı olan taraflarda da “keyif alma” durumuna sebep olmaktadır. Hükmeden olma, Saint-Simon'un deyimi ile “despot” olma durumu verilen

savaşta başarılı olan tarafa ve/veya taraflara aşırı bir haz vermekte ve bu haz duygusunun da hem uluslar hem de savaşan askerler nezdinde, özünde iyi olarak tanımlanan insanın, kötülüğe doğru sürüklediğinin bir göstergesi olarak ortaya çıktığını söylemektir (Saint-Simon 1966a: 29-30). Savaşta başarılı olma durumu aynı zamanda “öteki” olma durumuna da sebep olmaktadır. Saint-Simon bu “ötekiyi” hedef alınan ulus ve ordu olarak tanımlamakta; başarısız ve güçsüz olduğu için kötü muameleyi, ezilmeyi, hor görülmeyle hak eden ve haliyle şiddete boyun eğmekten başka çaresi olmayan taraf olarak tanımlamaktadır. Bu durumda savaş, en güçlüünün hükmettiği, kendi saltanatını ilan ettiği sosyal ve siyasal düzeni doğuran bir eylem olarak ortaya çıkmaktadır.

Sözü geçen “hükmetme” durumu askeri toplumların bir başka önemli özelliğini oluşturmaktadır. Hükmetme politikasının ancak despotik birtakım ilkeleri ve kuralları yürürlüğe koyarak mümkün olabileceğini söyleyen Saint-Simon, bu politikanın aynı zamanda boyun eğme, disiplin ve mutlak itaat etme gibi durumları da doğurduğunu savunmaktadır. Söz konusu bu toplumsal yapının içerisinde gelişen insan ilişkileri, baskının, gücün, itaatın yer aldığı sosyal ilişkiler olarak kendini göstermektedir. Bu üç özelliğin baskın olduğu bir toplumsal düzende, korkunun var olması, güçlü olan tarafın karşı tarafı korkutarak kendine boyun eğmesini sağlaması, askeri toplumsal yapının en ürkütücü yönünün bir özelliğini oluşturmaktadır (Saint-Simon, 1966c: 90-91). Askeri toplumsal yapıda gelişen sosyal ilişkiler, bir nevi sömürü ilişkileri olarak ortaya çıkmakta, güçlüünün zayıfı sömürmesi durumu olarak tanımlanmaktadır (Collinet, 1961: 38).

Saint-Simon, bu askeri zihniyetin, mantığın ve kültürün toplumları olumsuz yönde etkilediğini ve toplumların ilerlemesine mani olduğunu savunmaktadır. Askeri zihniyete sahip olan toplumların, ilkel toplumlar gibi içgüdüleri ile hareket ettiklerini ve başlıca amaçlarının hayatta kalma ve bunu sürdürebilmek için de zenginleşmek olduğunu vurgulayan Saint-Simon; savaşı kazanan tarafın gücünü tüm dünyaya zayıfı ezerek haykırdığını ve sonuç olarak da kaybeden tarafa köle muamelesi yaparak kendi himayesine aldığını ifade etmektedir (Saint-Simon, 1966a: 38). Haliyle, askeri toplumsal yapının ortaya koyduğu bu düzen, bir sömürü düzeni olarak kendini göstermekte ve toplumlarda büyük çatışmaların doğmasına sebep olmaktadır.

Saint-Simon’un orduyu ve askeri toplumu çok sert eleştirdiği çalışmalarında, söz konusu yapının sağlayabileceği herhangi bir fayda olmadığını, aksine insanları sömürü ilişkilerine sürüklediğini ifade etmektedir. Hatta 1819-1820 yılları arasında Fransa’da yayınlanan ve Saint-Simon’un da büyük katkıda bulunduğu, fikirlerini paylaştığı “L’Organisateur” dergisinde yayınladığı yazılarda, Saint-Simon askerleri, prensler, saraylılarla aynı kategoriye koymakta ve toplumun “parazitleri” olarak tanımlamaktadır⁵ (Swedberg, 1994: 162, Meriç, 1996:54).

⁵ Burada Parazit, başkalarının sırtından geçinen kişi olarak tanımlanmaktadır.

Saint-Simon'un çalışmalarına bakıldığında, orduyu ve askeri toplumu özellikle sanayi toplumu ile karşılaştırdığında eleştirel bir dille ele aldığı dikkat çekmektedir. Askeri toplum, iç yapısı ve kurumsal düzeni ile, insanın doğasına aykırı bir sistem oluşturmaktadır. *L'Industrie1* isimli kitabında, orduya hizmet eden "köleleri" sanayiye hizmet eden "köleler" ile karşılaştıran Saint-Simon, sanayiye hizmet edenlerin, ekonomiye sundukları faydadan ötürü ve hatta medeniyetin ilerlemesine kattıkları katkı açısından çok daha önemli olduklarını anlatmaya çalışmıştır. (Saint-Simon, 1966a :79).

Öte yandan, Saint-Simon'un eserlerinde, ahlaka ve de özellikle "ortak ahlaka" önem verdiği dikkat çekmektedir. Ortak ahlakın toplum üzerinde dayanışmacı ve birleştirici etkisine değinen Saint-Simon, askeri toplumların bu değerden yoksun olduklarını vurgulamaktadır. Yöneten ve ona itaat eden kişi ya da kişiler arasında bir ortak ahlaktan bahsetmenin imkânsız olduğunu söyleyen Saint-Simon, askeri toplumların sergiledikleri bu ilişkisel yapıdan dolayı toplumların gelişimine engel olduğunu ve hatta 18. Yüzyılda sosyal bilimlerin de ilerlemesinde önemli bir engel oluşturduğunu düşündüğünü ifade etmektedir (Saint-Simon, 1966a: 30-35). 18. Yüzyıl döneminin askeri yapısının, feodal düzenin bir devamı olarak gördüğünü ifade eden Saint-Simon, bu ortaçağ zihniyetinden ancak sanayileşerek kurtulabilmenin mümkün olduğunu; toplumların özgürlüğüne, birlik halinde hareket etmelerine, kendilerini yönetebilme yetilerine askeri düzenin empoze ettiği baskıdan kurtularak mümkün olabileceğinin altını çizmektedir.

Saint-Simon'un "askeri toplum" olarak tanımladığı, askerlerin hükmü altında gelişen ve ilerleyen bu toplumsal düzen ve yapının, özünde iyi olduğuna inandığı insanı kötü olmaya sürükleyen, insanı hırs ve kibir ile donatan bir yapı olarak nitelendirdiği görülmektedir. (Saint-Simon, 1966c: 89). Haliyle, savaşın ve savaşma eyleminin, iyi olmaktan çok kötü sonuçları olduğuna inandığını söyleyen Saint-Simon, fethetmek amacıyla yola çıkan her ordunun ya da halkın, içinde kötücül duygular beslemesi gerektiği, ancak bu tip duygularla başarıya ulaşabilmelerinin mümkün olabileceği sonucuna vardığını ifade etmektedir (Saint-Simon, 1966c: 89-90). Anlamsız, değersiz, insanın yaradılış doğasına ters olan bir duygu olarak tanımladığı "kötü olma" durumunun, egoizm, kibir, kazanma aşkı ve açlığı ile daha da şiddetlendiğini savunmaktadır (Saint-Simon, 1966a: 91-93). Kötücül ve zararlı duygular olarak tanımladığı egoizm, kibir, hırs gibi hislerin askeri toplumun en önemli özellikleri haline geldiği ve bu duygulardan beslenerek ordunun başarıya ulaşabildiğini belirtmektedir. Saint-Simon'un bu özellikler çerçevesinde tanımladığı askeri toplum, medeniyet yolunda ilerlemesi gereken toplumların gelişimine engel olan birer yapı olarak görülmektedir. Saint-Simon'un düşüncesinde, toplumlar ilerlemeli, asla gerilememelidir (Saint-Simon, 1966b: 28-29).

Ancak askeri toplumsal yapının bazı çevrelerce desteklendiği ve bu sebepten ötürü de ordunun yıllarca hüküm sürdüğü düşüncesi de yer almaktadır. Toprak istila ederek ulusların üstünlüklerini ilan ettikleri askeri

odaklı ve askerlerin her türlü üstünlüğünün kabul gördüğü bu toplumsal yapı, gerek sivil toplum tarafından (o dönemlerde halk deniliyor), gerek ise, ruhban sınıfı tarafından büyük ilgi görmekte; her türlü eylemleri, söylemleri, ilkeleri ve politikaları, uluslara zenginlik kattığı düşüncesiyle meşrulaştırılmakta ve tasdik edilmektedir. Askeri toplum, halk ve ruhban sınıfı gibi bir sosyal sınıf oluşturmakta, başarılı olduğu sürece halkın takdirini kazanmakta ve kutsanmaktadır (Collinet, 1961: 38-40). Bu sebepten dolayı da yıllarca gücüne güç katmış ve iktidarı elinden bırakmamaya çalışmıştır.

Çalışmalarında da görüldüğü üzere, Saint-Simon askeri sınıfa ve savaş olgusuna, şiddeti, kötülüğü, egoizmi, itaati doğurduğu için negatif bir anlam yüklemiş ve bu yapıyı eleştirmiştir. Ancak toplumun kendini bilime adanmasıyla, ordunun sebep olduğu bu tehlikeli ve şiddeti meşrulaştıran toplumsal düzeni yok edebileceğine inanmaktadır (Porteret, 2001: 16). Saint-Simon'un askeri toplumsal düzeni sosyalist bir perspektifle eleştirdiği; insanı, insanın yaşam şartlarını, toplumu, toplumsal değerleri anlatımlarında ele alırken, eşitlik, özgürlük gibi kavramları ön planda tuttuğu dikkat çekmektedir (Meriç, 1996: 68-72). Sanayileşme sürecinin toplumlara özgürlük kazandırdığını ve askeri toplumların hüküm sürdüğü dönemlerde oluşan sömürü ilişkilerine de son verdiğini belirten Saint-Simon, sanayileşme ile birlikte insanların birleştiğini ve dayanışma halinde hareket etmeye başladıklarını ortaya koymaktadır⁶.

Sonrasında Auguste Comte'un da çalışmalarında ifade edeceği gibi, Saint-Simon bu despotik yapının endüstrinin boy göstermesiyle, başka bir deyimle, sanayi toplumunun doğuşu ile ortadan kalkabilmesinin mümkün olduğunu söylemektedir. Sanayileşmenin ancak bilimin ilerlemesiyle gerçekleşebileceğini ve gelişebileceğini savunan Saint-Simon, insan refahının ve zenginliğinin savaşlarda değil, sanayi gelişiminde aranması gerektiğini savunmaktadır.

2. ASKERİ TOPLUMDAN SANAYİ TOPLUMUNA GEÇİŞ VE ORDUNUN AZALAN GÜCÜ

Saint-Simon askeri toplumdan sanayi topluma geçişi toplumsal bir evrim olarak görmektedir. 1789 yılında meydana gelen Fransız Devrimi sonrasında, toplumsal reformun şart olduğunu savunan Saint-Simon; inşa edilecek yeni toplumun, din ya da orduya dayalı değil, sanayi ve bilime dayalı olarak kurulması gerektiğini savunmuştur. Daha sonraki süreçte, Auguste Comte'un ortaya koyacağı "Toplumların 3 Hal Yasası" teorisinin temelinde Saint-Simon'un askeri toplumdan sanayii topluma evrimleşme fikrinin yattığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, askeri toplum daha çok feodal özellikler taşıyan bir toplumsal yapıyı temsil ederken, sanayi toplumu ise, "pozitif" bir toplum olma özelliğini taşımaktadır. Bilindiği üzere, "pozitivizm" kavramını sosyolojiye Auguste Comte kazandırmış, pozitif toplumsal yapı bir toplumun son evrimsel aşaması olarak tanımlanmıştır.

⁶ Sosyal dayanışma kavramı sonraki dönemde Emile Durkheim'in sosyolojisinin temel taşı olacaktır.

Söz konusu bu toplum, bilim ile özdeşleşen, akılcılıkla yönetilen, gerçeğin arandığı, bilime ve ampirik deneyimlere dayanan bir toplumsal yapıdır.

Saint-Simon'un da toplumların sanayileşme sürecine geçişinde, pozitivizmin özelliklerini taşıdığı vurguladığı gözlemlenmektedir (Saint-Simon, 1975: 84-85). Bu nedenle, birçok kaynakta, pozitivizmin kurucusunun Comte değil, Saint-Simon olduğu ifade edilmektedir⁷ (Abbagnano, 1967: 414; Meriç, 1996: 87). Saint-Simon, dönemin bilim insanlarından ve özellikle Aristoteles ve Francis Bacon'dan etkilenerek, örgütlü bir toplumsal yapı olarak tanımladığı “sanayi toplumunu” aynı zamanda “pozitif” bir toplum olarak betimleyecektir. 19. Yüzyılın sanayi toplumu, Saint-Simon'a göre, pozitif bir toplum olma özelliğini gösterecek ve amacı insanlığı ilerletmek olacaktır. Bu bağlamda, Saint-Simon ve sonrasında da Comte, askeri zihniyetin de endüstri toplumunun içerisinde yer alacağını ifade etmişlerdir (Porteret, 2001: 19). Bilim ve akılcılık üzerine kurulu bu yeni toplumsal yapı askeri toplumunun aksine, sanayi ve sanayiye bağlı üretimi destekleyecek, toplumda barışı, huzuru ve sükûneti getirecektir.

Saint-Simon, Meriç'e göre, ilk olarak “L'Organisateur” dergisinde endüstri toplumunun doğuşunu ele almış, sonrasında ise, *L'Industrie I* ve *L'Industrie II* kitaplarında, toplumda barışın ancak sanayileşmeyle birlikte sağlanabileceğini açıklamaya çalışmıştır (Meriç, 1996: 34, 49). Sanayileşme bir toplumun sadece iktisadi anlamda gelişmesine vesile olmayacak, aynı zamanda, insanlığın askeri toplumda yaşadığı olumsuz duyguları da iyileştirebilecektir. Birliğin ve birlik olmanın getireceği olumlu etkilerin sanayileşmek ile mümkün olabileceğini savunan Saint-Simon, birlik olmanın topluma sağlayacağı çıkarın, hayattan keyif almak olduğunu ve birlik olmanın aracının da çalışmak olduğunu altını çizmektedir (Saint-Simon, 1966a: 50). Askeri toplumda var olan nefret, hoşgörüsüzlük, intikam gibi olumsuz duyguların, endüstri toplumunda yerini sevgiye, karşılıklı anlayışa ve iyi niyete bırakacağını açıklayan Saint-Simon; bu yeni toplumsal yapıda, insanların birbirlerine kardeşçe yaklaşımları, birbirlerini sevmeleri, birbirlerine yardım etmeleri ve her daim dayanışma içerisinde olmaları gerektiğini vurgulamaktadır (Meriç, 1996: 137). Sanayi toplumunda var olan

⁷ “Pozitivizm” kelimesinin uzun bir tarihçesi vardır. Latince “ponere” sözcüğünden gelen pozitivizm kelimesi, kısaca kutsal ya da insani bir kurum tarafından “kurulmuş”, “kurulmuş olan şey” anlamını taşımaktadır. T. R Wright, *The Religion of Humanity: The Impact of Comtean Positivism on Victorian Britain* başlıklı kitabının birinci bölümünde, pozitivizm kavramının 16. Yüzyılda doğduğunu, gerçeğe dayanan bilgiyi ve bu bilginin doğruluğunun tasdik edilmesini ifade eden bir kavram olarak ortaya çıktığını söylemiştir. Fakat asıl olarak, sosyal bilimlerin pozitif bilimlerin felsefesine dayandığı fikrini ortaya koyan edebiyatçı ve siyaset bilimci Madame de Staël adıyla bilinen Germaine de Staël'dir. Ayrıca, dönemin matematikçisi Condorcet'nin, matematik ve fizik gibi alanlarda kullandığı bilimsel metotlar, daha sonraları sosyal bilimlerin temel araştırma metodu olacak olan ampirizmin de temelini oluşturduğu düşünülmektedir. De Staël'e göre, gerçek bilim pozitivizmdir. Saint-Simon da De Staël'in bu fikirleri ele aldığı eserinden ve Condorcet'nin de bilimsel metodik yaklaşımından etkilenerek, “toplumsal örgütlenme bilimi” adını verdiği bilimi bir “pozitif bilim” olarak tanımlamıştır. Ayrıca, sonraki çalışmalarında da Saint-Simon'un, deneylere, gözlemlere, olaylara, gerçeklere dayanan her şeyi “pozitif” olarak tanımlayacağı görülecektir. Durkheim'ın da pozitivizmin ve sosyolojinin kurucusu olarak Comte'u değil, Saint-Simon'u gördüğü ifade edilmektedir (Lukes (Çev.Sezal), 1984: 108).

“sanayi kardeşliği” olarak adlandırdığı bu yeni özellik sadece ulusal alanda barışı değil, uluslararası alanda da barışın sağlanmasına aracı olacak ve “barış” içinde yaşamak tüm dünyanın hedefi haline gelecektir: bu bağlamda, toplumların amacı barışı sağladıktan sonra barışı korumak ve bu değeri tüm çevresine yaymak olmalıdır (Saint-Simon, 1966a: 55). Toplumsal değerlerin değişmeye başladığı sanayi toplumunda, askeri toplumlarda var olan “nefretin” yerini rekabetin alacağı; söz konusu rekabetin ise tamamen sanayi odaklı olacağı görülecektir (Saint-Simon, 1966c: 39). İki toplum ya da devlet arasında nefretin ve düşmanca duyguların olmaması, şiddetin yok olmasına ve sonuç olarak da savaşın çıkmamasına vesile olacaktır. Saint-Simon, bir zamanlar zorunlu olmasından kaynaklı savaşın meşru olduğunu, fakat artık savaşmanın bir anlamı kalmadığını, barışın da iktisadi bir gelişmenin meyvesi olduğunu vurgulamaktadır (Meriç, 1996: 50). Özetle, söz konusu savaştan arınmış bu yeni toplumsal yapı, birer “sevgi toplumu” olarak adlandırdığı bir toplumsal düzen olma özelliğini taşıyacaktır (Meriç, 1996: 148).

Savaşın olmadığı bir toplumsal yapı, Saint-Simon’un en büyük arzusu ve hedefi olarak görülse de Saint-Simon’un savaş konusundaki realistik görüşünün de kaybolmadığı dikkat çekmektedir. Savaşlardan tamamen arınmış bir dünyanın olabilme ihtimalinin çok düşük olduğunu belirttiği görüşlerinde, askerlerin varlığının devam ettiği bir dünyada iç savaşların (*intestinal war*) tamamen yok olmasının mümkün olmadığı fikrini paylaşmaktadır (Saint-Simon, 1966a: 68). Ordu ve askerlerin var olmaya devam ettiği uluslarda, savaş her zaman vuku bulan bir eylem olacaktır. Sanayi toplumunun temel özellikleri olan barış, dayanışma ve birlik duyguları tüm Avrupa uluslarına aşılabilirse, o zaman barış evrensel bir anlam kazanacak ve söz konusu savaşlar ulusların birbirleriyle yaptıkları savaşlar değil, sadece askerlerin savaşları olacaktır. Buradaki amaç, barışı tüm Avrupa kıtasına yaymak, ulusları ve toplumları şiddet olgusundan arındırmak olmalıdır. Saint-Simon bu amaca, ancak ulusların birbirleriyle birleşerek ve “konfederasyon” adını verdiği bir birlik kurarak mümkün olabileceğini savunmaktadır (Swedberg, 1994: 154).

Saint-Simon’un toplumsal evrim teorisinde şiddet kavramına geniş bir şekilde yer verdiği hemen hemen tüm çalışmalarında görülmektedir. Sanayi toplumunu ele aldığı bütün eserlerinde, ulusların amacının toplumları şiddetten arındırmak olduğu ve bunu başarabilmek için de savaştan uzak durmaları gerektiği görüşünü paylaşmaktadır. Şiddetin askeri düzende var olan ve sanayileşme toplumuna geçiş ile ortadan kalkabileceğine dikkat çeken Saint-Simon, toplumsal değişim ile iktidar ve güç ilişkilerinin de değişeceğini vurgulamaktadır. Sanayi toplumlarında siyasi yetkinin içeriği ve amacı değişmekte olup, siyaset artık sadece sanayiye, üretim araçlarına ve topluma hizmet edecektir. Askeri toplumsal düzende emrederek ve komut vererek despotik bir karaktere bürünen devlet, sanayi toplumunda sadece yöneterek dengeyi, düzeni, huzuru sağlayan bir aktör haline gelmektedir. Bu bağlamda, devlet toplumu her tür şiddetten, anarşiden uzak tutarak huzuru

ve sükûneti sağlayabilecektir. Bu yeni devlet yapısı, Saint-Simon ve sonrasında Comte tarafından “pozitif devlet” olarak tanımlanacaktır. Pozitif devlet yapısı, bilgi, bilim ve yetkinin iç içe geçtiği, spirüel, metafiziksel değerlerden arınmış ve amacının bilgi ile toplumu ilerletmek ve refaha sürüklemek olan bir devlet yapısı olma özelliğini taşıyacaktır (Comte, 1851/2018). Daha sonraları, Comte da pozitivismi tanımlarken, toplumun bu evrimsel özelliğine daha detaylı değinecektir.

Saint-Simon’un sanayi toplumuna geçiş ile askeri düzende ve orduda değiştiğini vurguladığı bir başka nokta ise, savaşlarda kullanılan her türlü silahın ve bunların üretiminin sanayinin boyunduruğu altına girmiş olduğu gerçeğidir. Savaşlar artık sanayinin emrinde gerçekleşmekte, sanayi silah üretimini düzenleyen ve kontrol altına alan bir kurum halini almaktadır (Saint-Simon, 1966b: 148-150). Teknolojinin geliştiği sanayi toplumlarında, silahlardan daha fazla işlevi olan ve topluma faydalı materyaller üretilmekte olup, silahlar kullanılan sanayi tekniklerinin ve ürünlerinin yanında çok basit ve işlevsiz kalmakta, üretim sisteminin başında olan sanayiciler ve devlet de toplumun yararına olanı üretme amacına doğru yönelmek durumunda kalacaklardır. Teknolojik yenilikler ciddi çalışma ve eğitim gerektirdiğinden, bu eğitimin askerlerde olmadığını söyleyen Saint-Simon, sanayi toplumunun bu özelliklerden ötürü askeri toplumdan hep önde olacağını ve bu durumun da sanayi toplumunun lehine gelişecek bir durum olacağını belirtmektedir: sanayi ne kadar gelişir ise, ordu o kadar geride kalacak; varlığını sadece sanayinin kontrolü altında sürdürmeye devam edecektir (Saint-Simon, 1966a: 148-150).

Sanayi toplumunun hüküm giydiği, askerleri ve orduyu hegemonyası altına aldığı bu yeni düzende, ordu da haliyle yeniden şekillenmektedir. Ordunun tamamen ortadan kalkmasının veya askerlerin pasif bir hal almasının mümkün olamayacağını, ancak söz konusu askeri düzenin değişmesiyle daha barışçıl ve özgür bir toplumsal yapı oluşturabilmenin mümkün olabileceğini söyleyen Saint-Simon, askeri toplumsal yapının önemli bir karakteristiği olan “militarizm” olgusundan uzaklaşmanın bunu başarmanın önemli bir şartı olacağını ifade etmektedir (Ansart, 1970: 34). Militarist yapıdan bir tür “silahlı ulus” adını verdiği yapıya geçiş ile, askeri zihniyetin toplum üzerinde kurmuş olduğu baskıdan kurtulabileceğini savunmuştur. “Silahlı ulus” olarak tanımladığı bu yeni toplumsal yapıda, insanlar askeri zihniyetten ve onun empoze ettiği despotizmden kurtulabilecek ve böylece özgürleşebileceklerdir (Porteret, 2001: 26). Saint-Simon bu silahlı ulusun bir tür milis, bir diğer deyişle, halk kuvveti oluşturmayacağını, sadece bir ulusun gerek olduğunda savaşa hazır bir topluluğa sahip olduğunu göstermek için kurulabileceğini ifade etmektedir (Porteret, 2001: 26-27). Bu noktada, bir tür “sivil silahlı insan grubu” yapısının oluşumu askeri toplumda var olan militarist zihniyetin yok olması için de gerekli bir zemin oluşturabilecektir.

Sanayi toplumu, şiddetin olmadığı, insanların özgürleştiği bir toplumsal yapı olma özelliğini taşıdığından, her tür militarist yaklaşımdan

arınmış ve arındırılmış; sadece halkın çıkarını, hakkını savunan ve koruyan bir toplumsal düzen inşa etmelidir (Collinet, 1961: 38-40). Saint-Simon, insanların özgür olmak için değil, üretmek için bir araya geldiklerini, toplumun ihtiyaçlarına göre kurulan modern toplumsal yapılarda, endüstri organizasyonunun sosyal hayatın gerçek temelini oluşturduğunu savunmaktadır (Meriç, 1996: 57). Haliyle, Saint-Simon'a göre, gerçek özgürlük üretmektir. Saint-Simon'un toplumsal evrim teorisinde ortaya koyduğu en göz alıcı nokta hiç kuşkusuz sadece sanayi toplumsal düzeninde var olabilecek ve ilelebet muhafaza edilmesi gereken sevgi, birlik, barış, refah, dayanışma gibi toplumsal değerlerin inşası ve varlığı olarak özetlenebilir. Saint-Simon'un altını çizdiği ve hayatının son anına kadar savunduğu bu toplumsal yapıda ile ilgili görüşleri ölümünden sonra da yankı bulmaya devam etmiş ve sosyoloji tarihinde Saint-Simonizm olarak adlandırılan Ekolün doğmasına sebep olmuştur. Bu Ekolün başta gelen temsilcileri, hem Saint-Simon'un fikirlerini takip etmiş, hem de bu fikirlerden yola çıkarak yeni görüşler geliştirmişlerdir. Dönemin devlet adamlarının ve subaylarının askeri ve savaş stratejilerini belirlerken Saint-Simon'un görüşlerinden ilham aldıkları ve karar mekanizmalarını bu görüşler ekseninde geliştirdikleri görülmektedir.

3. SAINT-SIMONİZM VE DEVLET POLİTİKALARI

Saint-Simon'un ölümünden sonra, fikirlerinin yansımalarının devam ettiği görülmektedir. Öncelikle, sosyoloji disiplininin kuruluşunda ve gelişiminde Saint-Simon'un geliştirdiği kuramların ve sunduğu analizlerin, asistanlığını ve sekreterliğini yapmış olan Auguste Comte tarafından takip edildiği bilinmektedir. Sosyoloji kelimesinin ve pozitivistin kurucusu olarak kabul edilen Comte'un, gerek sosyolojik kuram ve analizlerinde, gerek ise pozitivist yaklaşımında Saint-Simon'dan etkilendiği, "Toplumun 3 Hal Yasası" başlıklı teorisinde incelediği toplumsal evrimsel sürecini Saint-Simon'un toplumsal evrim yaklaşımından etkilenecek şekilde kaleme aldığı düşünülmektedir (Pickering, 2001: 52). Ayrıca, Comte'un da Saint-Simon gibi asker ve savaş konularına değindiği, özellikle toplumun ikinci gelişim evresi olarak tanımladığı "metafiziksel evrede" savaş ve benzeri çatışmaların söz konusu toplumların özelliği olduğunu ifade ettiği görülmektedir (Pickering, 2001: 55). Fakat Comte pozitivist yaklaşımında Saint-Simon'dan daha öteye giderek, ancak toplumların sadece ve sadece pozitif evrede ilerleyebileceğini ve özgürleşebileceğini vurgulamıştır. Saint-Simon'un evrim teorisinde ise bu durumun sanayi toplumlarında cereyan ettiği görülmektedir.

Auguste Comte'un dışında, Saint-Simon'un ordu ve militarizm ile ilgili görüşlerini sahada uygulayan başka Saint-Simoncular⁸ olduğu

⁸ Saint-Simon'un fikirlerini bir Ekol olarak kabul edildiği ve bu Ekolün takipçileri de sosyoloji literatüründe "Saint-Simonien"ler olarak tanımlanmaktadır (Bkz. Musso, 1999; Régnier, 2002). Cemil Meriç kitabında söz konusu Ekolün takipçilerini "Saint-Simoncular" olarak adlandırmış; Türkçe dilinde bu kelimenin daha anlaşılır olduğunu düşündüğümüzden, çalışmada Saint-Simon'un takipçilerinin Saint-Simoncular olarak adlandırılması uygun görülmüştür.

bilinmektedir. Dönemin önemli devlet adamlarından oluşan bu grup, 19. Yüzyıl Fransa'sında düşünceleri ve sundukları politik stratejiler ile büyük önem kazanmışlar ve Saint-Simon'un siyasi ve sosyal fikirlerini savaş stratejilerinde kullanma yönüne gitmişlerdir. Bu isimlerin arasında en dikkat çekenler, Michel Chevalier, Ferdinand Durand ve Prosper Enfantin'dir. Bu üç Saint-Simoncunun görüşlerine ve politikalarına değinmeden önce, Saint-Simoncular ile ilgili kısa bir bilgilendirme yapmak faydalı olacaktır.

Saint-Simon'un ölümünden sonra bir grup entelektüel Saint-Simon'un fikirlerini yaşatmaya, toplumu daha iyiye götürmeye, endüstri devrimi ile ortaya çıkan toplumsal eşitsizlikler ile ilgili çözümler sunmaya çalışmışlardır. İlk Saint-Simoncular, Saint-Simon'un yaşadığı dönemde ortaya çıkmış, çoğu Ecole Polytechnique'ten mezun, direkt endüstri üretimi ile yakından ilişkisi olan mühendislerden, bankacılardan, iktisatçılardan oluşan ve halkçı yönleriyle bilinen bir sosyal gruptan oluşmaktadır (Meriç, 1996: 62). Saint-Simon'un ölümünün ardından, Saint-Aman Bazard, Philippe Buchez, Michel Chevalier gibi bazı takipçileri siyasete atılmış ve sosyalizmin öncüleri olmuş, diğerleri ise daha çok sanayi ortamında faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Hepsinin ortak noktası, Saint-Simon doktrinini devam ettirmek, ekonomik ve sosyal refahı Saint-Simon'un fikirleri doğrultusunda sürdürmek olmuştur. Fakat aralarında birkaç isim daha etkili ve tanınır olmuş hem devlet ile olan ilişkilerinde hem endüstri ve ekonomiye yaptıkları katkılar ile Saint-Simonist Ekolünün başta gelen üyeleri haline gelmişlerdir. (Musso, 1999).

Bu devlet adamlarının başında, politikacı ve ekonomist olan Michel Chevalier gelmektedir. Chevalier, *Ecole Polytechnique*'te aldığı eğitimin ardından, Fransa'nın maden ocaklarında mühendislik yapmaya başlamış ve bu esnada üretim ve sanayileşme konularına ilgi duymaya başlamıştır. Saint-Simon'un felsefesinden yola çıkılarak kurulan "Le Globe" dergisinde siyasi ve ekonomik fikirlerini paylaşmaya başlamış, Fransa'nın içinde bulunduğu savaşlardan nasıl karlı çıkabileceği ile ilgili çalışmalar ve görüşler ortaya koymuştur. Aynı Saint-Simon gibi, savaşların feodal düzenden kaldığı inancını paylaşan Chevalier, yine ancak savaşarak bu feodaliteden kurtulabilmenin mümkün olduğunu savunmaktadır. Bu görüşü ile, Saint-Simon'a zıt bir yaklaşım sergilemiş olsa da Fransa'nın söz konusu feodal düzenin yarattığı etkiden kurtulabilmesi için, savaşın tek çare olduğunu belirttiği dikkat çekmektedir (Le Globe, 1831; akt. Collinet, 1961). Bu bağlamda, aynı Saint-Simon gibi, liberal olan Batı Avrupa ülkelerinin bir konfederasyon yapısı altında, feodal devletler olarak tanımladığı Avusturya ve Rusya'ya karşı birleşmelerinin gerekli olduğunu savunmaktadır. Böylece, Chevalier'ye göre, Fransa son kez, kanlı bir savaşa ebedi özgürlüğünü ilan etmek için girmek zorunda kalmalıdır (Le Globe, 1831; akt. Collinet, 1961). Chevalier'nin felsefesinde savaşın bir toplumun ve devletin değişiminde çok belirleyici bir faktör olduğu dikkat çekmektedir.

Savaş ile ilgili yaklaşımının dışında, Chevalier ordu ve sanayi arasındaki ilişkiye de değinmiştir. Aynı Saint-Simon'un savunduğu gibi,

ordunun sanayi içinde yer alması gerektiğinin, ordunun sanayinin bir parçası haline gelmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ordu salt haliyle, gerek topluma, gerek ise ekonomiye yaptırdığı harcamalar ile zarar vermekte olup, devletin belini büken bir kurum halini almaktadır. Eğer ordunun işleyiş biçimi değişirse, askerlerin hizmet ettiği bir kurum olmaktan çıkıp, meslek öğrenilen ve sanayiye hizmet eden bir kurum halini alırsa, işte o zaman toplumda barışın sağlanabileceğini ve ordunun barış için bir tehdit olmaktan çıkacağını belirtmektedir (Le Globe, 1832; akt. Collinet, 1961).

1836 yılında yazdığı “Dans Les Lettres de l’Amérique du Nord” başlıklı makalesinde, Chevalier, Fransız askerleri ile Amerikan askerlerini karşılaştırmış; Amerikan askerlerinin daha profesyonel askerler olduğunu ve bu profesyonellik sayesinde ülkenin çıkarlarının korunmasında önemli bir rolü olduklarına ve devletin de orduya ayırdığı bütçenin daha adil kullanılabileceği sonucuna varmıştır: ordunun, sanayinin ve ekonomin ilerlemesine katkıda bulunması gereken bir kurum olduğunu, bunu başaramadığı takdirde de, yok edilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Fransa’nın da aynı Amerika gibi, askerleri profesyonelleştirecek bir alt yapısı olduğunu, profesyonel asker yetiştirmek için gerekli teknolojiye, disipline ve dayanışmacı zihniyete sahip olduğunu savunmaktadır. Ayrıca, orduya sanayide büyük ihtiyaç duyulduğu, en azından demiryollarının inşasında askerlerin işgücünü oluşturabilecek niteliğe sahip insanlar olduğunu düşünmektedir. Askeri toplumsal yapıda var olan asker ve işçi eşitsizliği, sanayi toplumsal yapıda, aynı Saint-Simon’un da ifade ettiği gibi, sosyal sınıf ayrımı ortadan kaldırılacak, askerler de demiryollarının inşası gibi alanlarda çalışarak sanayileşmeye destek olabilecek, böylece asker ve işçi arasındaki işgücüne ve maddiyata dayanan eşitsizlik ortadan kalkacaktır. Chevalier’nin bu yaklaşımından şu sonuca varmak mümkündür: asker, aynı Saint-Simon’un dile getirdiği gibi, işçi olarak çalışacak, sanayiye ve üretime katkıda bulunacak, böylece toplumun değişiminde son derece belirleyici ve etkili bir aktör olacak, aynı zaman da tüm bu özellikleri ve gösterdiği fedakârlık ile hem devlet hem de toplum tarafından yüceltilecektir.

Saint-Simon Ekolünün bir başka varisi ise, Michel Chevalier’nin öğrencisi olarak bilinen ve “Le Globe” dergisinin eski yazarlarından biri olan Yüzbaşı Ferdinand Durand’dır. Asker olmasından kaynaklı olarak Durand’ın, ordu ile ilgili olan görüşlerinde Saint-Simon’dan daha ileriye gittiği dikkat çekmektedir. Durand’a göre, ordu bir toplumun ilerlemesinde ve hatta kurtuluşunu ilan etmesinde çok önemli bir aktör pozisyonundadır. Collinet’nin de belirttiği gibi, Durand’a göre sadece ama sadece ordu topluma işgücü sağlayabilecek güçte olan bir kurumdur: eğer ordu bir sanayi teşkilatına dönüşebilirse, tüm toplum için iş kaynağı oluşturabilecek, gücünü sadece toplum lehine kullanabilirse, barışçıl bir toplumun inşasında da tek umut olarak ortaya çıkabilecektir (Collinet, 1961: 41). Haliyle bir toplumun geleceği, o toplumun bir parçası olan ordu ve ordunun ekonomi ve gelişime sağlayacağı destek ile mümkün görünmektedir. Öte yandan Durand’ın tasarladığı bu yeni ordu düzeninde, her türlü davranış ve sergilenecek tutum

egoizm ve özel çıkardan yoksun olmalıdır. Zira, ordu kitleleri harekete geçirerek, toplumda birlik, düzen ve dayanışmayı sağlamaktan sorumlu olan bir kurum olmalıdır. Bu ortam içerisinde, askerler disiplin, çalışkanlık ve hiyerarşi ekseninde, topluma dostluğu, eşitliği ve özgür olabilme ilkesini aşılacaktır. Durand'ın orduya attığı bu değerlerin, Saint-Simon'un sanayi toplumuna aşıladığı değerler ile örtüştüğü görülmektedir. Haliyle, Durand'a göre, ordu değişim ve dönüştürücü bir aktör olarak ortaya çıkmakta, toplumsal gelişimi ve evrimi destekleyen bir kurum olarak belirmektedir.

Saint-Simon Ekolünün bir başka ve belki de en önemli takipçilerinden biri ise Prosper Enfantin isimli sosyal reformist ve gazetecidir. Aynı diğer Saint-Simoncular gibi, Enfantin de ordu ve sanayinin bir toplum için önemini vurgulamış, bir ulusun özgürleşmesinde ordunun rolünün çok önemli olduğunu savunmuştur. 1839 yılında Cezayir'e giden Enfantin, tanık olduğu olaylardan yola çıkarak bir kitap yazmış, bu kitapta Fransa'nın sömürge politikasında nasıl başarılı olabileceğini göstermeye çalışmıştır. Enfantin'e göre, Arap dünyası ve Batı dünyası birbirinden kopmuş ve birbirine çok uzak iki kültür haline gelmiştir. Her iki tarafta da huzurun ve barışın inşası için, kültürlerin birbirlerini tanımaları ve birbirleriyle anlaşmaları gerekmektedir. Bu etkileşimi yerine getirebilecek tek bir kurum vardır, o da ordudur. Enfantin'e göre ordu, halen düzen mevhumunu bilen ve bunu uygulayabilecek tek kurumdur. Ordu sadece sömürgelerde toplumsal düzenin sağlanmasına yardım etmeyecek, aynı zamanda, ordunun askerleri, aldıkları eğitim ve sahip oldukları sosyal değerleriyle, iki kültür arasında bir köprü oluşturabileceklerdir. Haliyle ordu hem bir sosyal kurum olacak hem de kültürel olarak birbirine yabancı farklı kültürlerin uyuşmasında önemli bir araç haline gelecektir. Orduya aşılana bu derin ve anlamlı kimlik hem Fransız ulusunu yüceltecek hem de farklı uluslar arasındaki husumetlerin son bulmasına ve iletişimin sağlanmasına yardımcı olacaktır (Enfantin, 1843/2012). Haliyle ordu, Enfantin'in felsefesinde, en önemli değişim ve de aynı zamanda ilerleme rolünü üstlenen bir kurum olarak belirmektedir.

Saint-Simonizm hareketi Saint-Simon'un ölümünden sonra Chevalier ile devam etmiş, fakat Enfantin ile 1832 yılında son bulmuştur. Enfantin Saint-Simonizm'i bir tarikat gibi göstermeye çalışmış ve bu tutumuyla dönemin siyasi yönetimin tepkisini çekmiştir. Hareket 1833 yılında resmi olarak son bulmuştur. Her ne kadar, Auguste Comte ve sonrasında Emile Durkheim Saint-Simon'un inşa ettiği fikirler doğrultusunda sosyolojik analizlerini geliştirmiş olsalar da Saint-Simon Ekolüne dahil oldukları ile ilgili bir beyanda bulduklarına herhangi bir kaynakta rastlanmamıştır.

Sonuç

Claude Henri de Saint-Simon'un yaşadığı dönemin ekonomik, sosyal, siyasi koşulları ekseninde geliştirdiği fikir ve kavramlarının başta sosyoloji olmak üzere, sosyal bilimlere büyük katkı sağladığı görülmektedir. Saint-Simon, sanayi/endüstri toplumu kavramını kullanan ilk kişi olmanın

yanında, pozitivizm nosyonunu da farklı düşünürlerin fikirlerinden esinlenerek geliştiren ve toplumsal evrim tanımlamasında dile getiren ilk sosyolog olarak anılmaktadır. Saint-Simon sanayileşme hareketinin toplumlarda pozitif düşüncenin ortaya çıkmasına aracı olduğunu ve de aynı zamanda sanayileşmeyi toplumların bilim ve bilgi ışığında ilerlemesine vesile olan bir değişim ve yenilik olarak tanımlamıştır.

Saint-Simon, zora dayalı despotik yönetim biçimi ile tanımladığı askeri toplumdan, özgür demokratik yönetim biçimi ile tanımladığı sanayi toplumuna geçiş ile çok önemli ekonomik ve sosyal değişimlerin meydana geldiğini dile getirmiştir. Söz konusu bu yeni sanayi toplumsal yapıda, ortaya çıkan birlik ve dayanışma ekseninde toplum özgürlüğünü ilan edecek ve böylece bağımsızlaşabilecektir. Bu görüşleri ile Saint-Simon'un sosyalist kimliğini de ortaya koyduğu görülmektedir. Sosyalizm ile ilgili düşüncesinde, Saint-Simon'un duygulara önemli bir yer verdiği dikkat çekmektedir. Sosyalist düzen toplumda sadece ekonomik ve de sosyal eşitliğin önünü açan bir sistem ve düzenden olmaktan öte, insanı özgürleştiren, sevgiye dayalı ilişkiler kurmasına da yardımcı olan bir sosyal sistem olarak düşünülmektedir (Meriç, 1996: 135, 148). *Du Système Industriel* kitabında da ilim ve endüstrinin yeni dünyayı idare etmeye yetemeyeceğini, sevgiye de ihtiyaç duyulduğunu; toplumu çalışanların yararına kurmanın, birer aşk kanununa uymak olduğunu ifade etmiştir (Meriç, 1996: 83). Bu görüşle, Saint-Simon'un toplumda sevgiye ve sevgiye dayalı insan ilişkilerine ne denli önem verdiği görülmektedir.

Sanayi toplumuna geçiş ile ortaya çıkan bir başka sosyal değişim ise, toplumların, askeri toplumsal düzende var olan savaş ve çatışmalardan kurtularak daha barışçıl bir toplumsal düzene geçiyor olabilmelidir. Barış ve barışın beraberinde aracı olduğu her yenilik ve yaydığı etki, toplumları geliştirecek, baskıdan kurtaracak ve böylece huzuru ve mutluluğu getirecektir. Mutluluk kavramı Saint-Simon'un çok önem verdiği bir kavramdır. Saint-Simon'a göre, toplum herkese mutluluk veren bir yaşam alanı olmalıdır. Daha önceki toplumsal yapılarda oluşan nefret ve intikam duyguları, sanayi toplumunda yerini huzur ve mutluluğa bırakacak, böylece insan ilişkileri sevgi ve anlayışa dayalı olacaktır.

Saint-Simon'un sosyolojik analizinde dikkat çeken bir başka nokta ise, askerlerin ve ordunun sanayi toplumunda varlıklarını ancak sanayiye katkıda bulunarak devam ettirebilecekleri fikridir. Ordu, sanayi toplumunun düzenine, ilkelerine ve üretim biçimine entegre olacak, böylece sanayiye hizmet eden bir kurum haline gelecektir. Ordunun bu yeni toplumsal düzende yaşayacağı bu büyük değişim aynı zamanda toplumun orduya ve askerlere karşı beslediği olumsuz düşüncelerin de değişmesine yardımcı olacaktır.

Saint-Simon'un ortaya koyduğu fikirlerin ölümünden sonra bir Ekol olarak ortaya çıkan Saint-Simonizm ile devam ettiği, özellikle dönemin önemli devlet adamları tarafından sürdürüldüğü bilinmektedir. Chevalier, Capitaine Durand ve Enfantin'in Saint-Simon'un askeri toplumsal yapıya

ilişkin görüşlerine dayanarak orduyu tehlikeli ve toplumu sömüren bir kurum olarak değil, aksine yüceltikleri ve bir ulusun bağımsızlığını ancak ordunun gücü ve geliştireceği stratejiler ile mümkün olduğunu savundukları görülmektedir. Her ne kadar bazı politik görüşlerinde Saint-Simon'dan farklılıklar gösterebilirler de sanayileşme ve sanayiye dayalı bir toplumsal düzenin olması gerekliliği hususunda Saint-Simon ile aynı fikri paylaştıkları; ordu sanayiye hizmet ettiği taktirde topluma faydalı olabileceği fikri, ordunun devleti ya da toplumu sömürmek için değil, vatani ve vatani birliği korumak için var olması gereken bir kurum olduğunu savundukları görülmektedir. Haliyle, Saint-Simoncuların savundukları fikirlerin özünde ulusu korumanın ve de sanayiye kalkındırmanın olduğu; bu görüşleri de Saint-Simon'un yaklaşımlarından esinlenerek ortaya koydukları açıkça görülmektedir.

Saint-Simon'un gerek askeri toplumu tanımlarken, gerek ise sanayi toplumunu tanımlarken ortaya koyduğu tüm fikirlerin, sadece devlet adamlarını değil, zamanında sekreterliğini ve asistanlığını yapmış olan ve sosyolojinin kurucu babası olarak kabul edilen Auguste Comte ve bir sonraki dönemde de Emile Durkheim tarafından takip edildiği ve bu sosyologlara ilham kaynağı oluşturduğu düşünülmektedir. Comte'un, hem pozitivizm hem de toplumun son evresi olarak tanımladığı pozitif evre kavramlarını Saint-Simon'un görüşlerinden etkilenecek şekilde ortaya koymuş olabileceği; Durkheim'ın ise, daha sonraları toplumsal refahı tanımlamak için kullanacağı toplumsal dayanışma kavramını yine Saint-Simon'dan etkilenecek şekilde inşa ettiği düşünülmektedir.

Öte yandan, Fransız ulusunun üstünlüğü ile ilgili de görüşler paylaşan Saint-Simon, bir ulusun savaşarak değil ancak sanayileşerek büyüyebileceğini, sanayinin toplumda ve ulusta bir birlik ruhu oluşturacağını savunmuştur. Durkheim da vatanseverlik (*patriotism*) ile ilgili çalışmalarında, Saint-Simon'un bu yaklaşımlarından esinlenmiş; vatanseverliği tanımlarken, toplumsal bilinç kavramının önemini ortaya koymuştur. Görüldüğü üzere, her ne kadar Comte ve Durkheim Saint-Simon Ekolünün temsilcileri oldukları ile ilgili bir beyanda bulunmuş olmasalar da, Saint-Simon'un fikirlerinden etkilendikleri ve onun görüşleri üzerinden sosyolojik kuramlarını geliştirdikleri fikrini savunmak yanlış olmayacaktır. Haliyle Saint-Simon sadece kendi dönemine damga vurmuş bir sosyolog olmanın yanında, kendisinden sonra gelen sosyologların fikirlerinin oluşumunda da büyük katkı sağlamıştır. Haliyle, bu sosyologların yaklaşımlarının başka bir çalışmada yapılmasının sosyoloji literatürüne önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Abbagnano, N. (1967). *Positivism. In the encyclopedia of philosophy*, Vol.6. (ed, P. Edwards). ss.414-419. New York: Macmillan and Free Press.

- Ansart, P. (1970). *Sociologie de Saint-Simon*. Paris: PUF.
- Durkheim, E.ve Gouldner, A.W. (1958). *Socialism and Saint-Simon (Le socialisme)*. Yellow Springs, Ohio: Antioch Press.
- Collinet, M. (1961). “Le Saint-Simonisme et l’armée”. *Revue française de sociologie*. 2(2). ss.38-47.
- Comte, A. (1851/2018). *Système de politique positive. Dynamique sociale, ou Traité général du progrès humain*. Paris: Hachette Livre BNF.
- Enfantin, B-P. (1843/2012). *Colonisation de l’Algérie*. Paris: Hachette Livre BNF.
- Gurvitch, G. (1960). “Saint-Simon et Karl Marx”. *Revue Internationale De Philosophie*, 14 (53/54 (3/4)), ss. 399-416. Retrieved March 25, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/23940261>
- Lukes S . (2011). “Saint-Simon 1760-1825”. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (çev: Yrd. Doç. İhsan Sezal), 0 (20). Ss.107-116. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/iusoskon/issue/9529/118956>
- Maciver, A. (1922). “Saint-Simon and his Influence on Karl Marx”. *Economica*. (6). ss.238-245. doi:10.2307/2548317.
- Meriç, C. (1996). *Saint-Simon, İlk Sosyolog, İlk Sosyalist*. İstanbul: İletişim.
- Musso, P. (1999). *Saint-Simon et le saint-simonisme*. Paris: PUF.
- Musso, P. (2008). “Le comte de Saint-Simon (1760-1825). Penseur du changement social”. *Médium*. 1(1). ss. 154- 163.
- Pickering, M. (1993). *Auguste Comte: An Intellectual Biography, Volume 1*. New York: Cambridge Press.
- Pickering, M. (2011). Le positivisme philosophique: Auguste Comte. *Revue interdisciplinaire d’études juridiques*. 2(2). ss.49-67.
- Porteret, V. (2001). “Société militaire et société industrielle chez Saint-Simon et Auguste Comte”. *Les Champs de Mars*. 2(2). ss.9-29.
- Régnier, P. (2002). *Etudes Saint-Simoniennes*. Lyon: PUL.

- Saint-Simon, H. (1966a). *L'Industrie-I. Œuvres*. Tome I. Paris: Anthropos.
- Saint-Simon, H. (1966b). *L'Industrie-II. Œuvres*. Tome II. Paris: Anthropos.
- Saint-Simon, H. (1966c). *Du Système Industriel. Œuvres*. Tome III. Paris : Anthropos.
- Saint-Simon, H. (1975). Essai sur l'organisation sociale. In *Henri de Saint-Simon (1760-1825): Selected Writings on Science, Industry, and Social Organization*, Keith Taylor (éd. et Trad.). Londres: Croom Helm, ss. 84-85.
- Swedberg, R. (1994). Saint-Simon's vision of a united Europe. *European Journal of Sociology/Archives Européennes De Sociologie/Europäisches Archiv Für Soziologie*. 35(1). ss.145-169.
- Wright.T.R. (1986/2008). *The Religion of Humanity: The Impact of Comtean Positivism on Victorian Britain*. New York: Cambridge University Press.

Extended Abstract

Since the 19th century, social change and evolution have been investigated by many social scientists and as a result many theories have been developed. Claude Henri de Saint-Simon has inspired many sociologists both with his ideas and his effort to understand the society. Following his death, his ideas led to the founding of the School named Saint-Simonism. Contributing to the sociology of change, this study examines the ideas, theoretical and conceptual approach of Saint-Simon and Saint-Simonism, who are considered as the founders of the French Sociology School and even the discipline of Sociology. First of all, Saint-Simon argued that social change is only possible with industrialization and that only a society shaped by industry can progress and evolve. He tried to explain social change and social transformation by comparing two institutional structures which are the army and the industry.

Saint-Simon argued that peace, prosperity, stability and happiness in a society is only possible with the transition to industrial society. Defending that industrialization can only be achieved and progressed by the development of science, he emphasizes that human welfare and wealth should be sought not in wars but in industrial development. He also shares the idea that it is unreal to think about a world completely free of wars, and in a world where soldiers continue to exist it is impossible for civil wars to end. He said that peace can be constructed and the society can be purified from all types of conflicts only by uniting nations and establishing a union called "confederation". Saint-Simon argues that the aim of nations is to end

violence within the society and that this can only be achieved by staying away from war.

At the same time, another point of change emphasized by Saint-Simon is that all kinds of weapons used in wars and their production are under the control of industry. Wars are now at the disposal of the industry, the industry has become an institution that regulates and controls the production of weapons. Saint-Simon argues that the complete disappearance of the army would not be possible, but creating a more peaceful and free social structure would be possible with the change of the military order. He states that moving away from the phenomenon of "militarism" will be an important condition to achieve this end. He argues that with the transition from the militarist structure to what he calls a kind of "armed nation", the society could get rid of the pressure of the military mindset. He defends the idea that the industrial society is a society in which all kind of violence disappears, a society that defends and protects only the freedom, the rights and the interests of people.

We see that the reflections of Saint-Simon's ideas continue even after his death. It is seen that Auguste Comte was later impressed later by Saint-Simon and that he followed Saint-Simon's ideas, especially in his theory of social evolution and his approach on positivism. However, before Comte, a group of important statesmen of the period, calling themselves as Saint-Simonist, had been inspired by his political and social ideas, and had developed certain strategies to be used in wars. These statesmen were as follows: Michel Chevalier, Captain Durand and Prosper Enfantin.

Chevalier expressed his political and economic ideas founded on the basis of Saint-Simon's philosophy in the magazine "Le Globe", carried out some studies and shared some opinions about how France could benefit from wars it faced. Chevalier, thinking that wars remained from the feudal order, just like Saint-Simon, argued that it was possible to get rid of this feudalism only by fighting. Stating that war was the only solution for France to escape from the impact of the feudal order in question, he argued that liberal Western European countries should unite under a confederation structure. Consequently, in Chevalier's philosophy, it is seen that war becomes a very determining factor in the change and transformation of a society and state. By contributing to industry and production, soldiers will be an extremely determinant and influential actor in the change of society, and they will be glorified by both the state and the society with the sacrifice they make and their contribution to the workforce.

Another successor of the Saint-Simon School is Captain Ferdinand Durand, a student of Michel Chevalier. He interprets the army as an institution that has the power to provide labor force to the society. According to Durand, if army can turn into an industrial organization, it is an institution that is strong enough to create a business resource for the whole society. In this new structure attributed to the army by Durand, the army will mobilize the masses and ensure unity, order and solidarity in the society.

Consequently, Durand interprets the army as a transformative actor and considers it as a determinant and influential institution in social evolution.

Another and maybe one of the most important followers of the Saint-Simon School is Prosper Enfantin, a social reformist and journalist. He gave great significance and importance to the army and industry, arguing that industry is very important for the development of a society and the army for the liberation of nation. Consequently, the army will become both a social institution and an important tool in the harmonization of different cultures that are foreign to each other. In the philosophy of Enfantin the army appears as the most important source of change as an institution that assumes the role of progress.

The Saint-Simonism movement continued with Chevalier after the death of Saint-Simon, but ended with Enfantin in 1832. Enfantin tried to portray Saint-Simonism as a sect and with this attitude, it drew the reaction of the political administration of the period. The movement officially ended in 1833. Although Auguste Comte and later Emile Durkheim developed their sociological analysis in line with the ideas built by Saint-Simon, it is not encountered in any source that they made a statement regarding their participation in the Saint-Simon School.